

ניסו חכמים למצוא פתח לנדרו ואמרי ליה: האם נדרת אדעתא דהכי? אמר: אין. אדעתא דהכי? אמר: אין.

וכך שאלו אותו, וענה כמה זימנין.

כג-א כיון שדנו בענין זמן ממושך, נכנסו קרני השמש למקום מושבם של החכמים, והיו צריכים החכמים מידי פעם בפעם לשנות את מקום מושבם.

והוּוּ מַצְטַעְרֵי רַבָּנָן לַעֲבוּר מְשִׁימָשָׁא לְטוּלָא מִמְּקוּם שֵׁישׁ בּו שְׁמֵשׁ לְצַל, וּמְטוּלָא לְשִׁימָשָׁא. וְהֵיִינוּ, שְׁדָנוּ בְּדַבְרֵי זְמַן מְמוּשָׁךְ.

אמר ליה בטנית בריה דאבא שאול בן בטנית פתח לנדרו:

מי האם נדרת גם אדעתא דמצערי רבנן, בשעה שידונו בהתרת נדרך, ויתמשך הדיון עד שיצטרכו לשנות מקומם מטולא לשימשא מצל לשמש ומשימשא לטולא ומשמש לצל?

אמר: לא!

ושרייה, התירוהו על סמך פתח זה.

רבי ישמעאל בר רבי יוסי הוה ליה נדרא למישרא. אתא לקמיהו דרבנן.

אמרו ליה פתח לנדרו: נדרת אדעתא דהכי? והראו בפניו פתח מסויים.

אמר להו: אין.

וחזרו למצוא לו פתח אחר: האם נדרתא אדעתא דהכי?

אמר להו: אין.

וכך שאלו אותו בנסיון למצוא לו פתח, וכך ענה להם שנדר גם על דעת כן, כמה זימנין.

כיון דחזא, שראה ההוא קצרא, כובס שעבר שם, דמצטערי רבנן כדי למצוא לו פתח, מחייה, הכהו הכובס באוכלא דקצרי, בכלי הכובסים.

אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי: אדעתא דמחי לי שיכה אותי קצרא — לא נדרי, ושריה לנפשיה.

אמר ליה תמה רב אחא מדיפתי לרבינא: הרי האי מעשה שהכהו הכובס, הרי "נולד" הוא, היות דלא מסיק כלל אדעתיה בשעת נדרו דמחי שיכה ליה קצרא.

ותנינא: אין פותחין לו להתיר נדרו בפתח של "נולד", שהוא דבר שהתחדש אחר הנדר ואינו מצוי.

כי אי אפשר לפתוח לו בפתח של טעות, שאילו היה חושב בשעת הנדר על מצב שכזה הוא לא היה נודר, אלא אם היה יכול להעלותו על הדעת, וטעה בכך שלא העלהו על הדעת בשעת נדרו.

אבל דבר שלא היה יכול להעלות על הדעת בשעה שנדר, והתחדש אותו דבר אחר כך, אין זה טעות בשעת הנדר, ולכן היא אינה יכולה לשמש פתח להתרת נדרו!

אמר ליה רבינא: האי, לאו נולד הוא, כיון דשכיחי אפיקורי אפיקורסים דמצערי רבנן. והנודר יכול להעלות על דעתו מצב שיכוהו.

דביתהו אשתו דאבבי הוה לה החיא ברתא, והתווכחו ביניהם למי יש להשיאה לאשה.

הוא אמר לקריבאי, לקרוב שלי יש להשיאה.

והיא אמרה לקריבה, לקרוב שלי.

והתירו רבי יוסי.

אמר לה אביי: תיתסרא הנאתי עלך, אי עברת אדעתאי, ומינסבת לה, ותשיאי את בתי לקריבך, לקרובך.

מתניתין:

רבי אליעזר בן יעקב אומר: אף הרוצה להדיר את חברו מנכסיו כדי שיאכל אצלו, שמתכוון לזרוזו שיאכל אצלו, ואם לא יאכל אצלו הוא יאסור עליו את נכסיו בקונם מלהנות ממנו, אך למעשה הוא רוצה שלא יחול נדרו — ימסור לו הודעה על כך, ויאמר לו: כל נדר שאני עתיד לידור כלפיך — הוא בטל!

אזלת, הלכה ועברת על דעתיה דאביי, ואינסבא לקריבה.

אתא אביי לקמיה דרב יוסף להתיר נדרו.⁽¹⁾

אמר ליה: אילו הוה ידעת דאשתך עברת תעבור על דעתך ומנסבא לה לקריבה, מי אדרתה?

ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר מהודעתו זאת.

אמר אביי: לא! ושרייה רב יוסף.

ויתבאר בגמרא שהסיפא הוא ענין בפני עצמו.

והוינן בה: ומי שרי כי האי גוונא להתיר את הנדר בפתח מחמת שעברה על דבריו וחל הנדר, ולא מחמת סיבה אחרת? והרי כל מה שהוא נדר, נועד למנוע את המעשה שלה, שהרי בשביל זה הדירה, וכיצד העבירה על דבריו תהווה פתח לומר שעל דעת כן הוא לא נדר!?

גמרא:

והוינן בה: מה הועיל הלה בנדרו אחרי מסירת הודעה שכזאת לחברו?

ומשנינן: אין, גם זה הוא פתח, כי אמנם הדירה כדי למנוע ממנה להשיאה לקרובה, אך הוא חשב כי הנדר יספיק למונעה, ולא חשב שתעבור על רצונו ויחול הנדר.

והרי ביון דאמר לחברו "כל נדר שאני עתיד לידור, יהא בטל", לא שמע ליה חברו, ולא אתי בהדיה, ולא יבוא לאכול עמו גם אם הוא יאסור עליו את נכסיו בנדר, שהרי מראש הוא ביטל את נדרו.

והראיה לכך מדתניא: מעשה באדם אחד שהדיר את אשתו מלעלות לרגל, ועברה על דעתו ועלתה לרגל, ובא לפני רבי יוסי.

ומשנינן: חסורי מיחפרא במשנה, והכי כג-ב קתני:

אמר לו: ואילו היית יודע שעוברת על דעתך ועולה לרגל, כלום הדרתה?

א. הרוצה שיאכל אצלו חברו, ומסרב בו, ומדירו — נדרי זירוזין הוא.

אמר לו: לא.

1. ואין זה נדרי זירוזין, כיון שהיה מאד איכפת לאביי להשיאה לקרובו, ואילו בנדרי זירוזין כמו